Lausunto

17.2.2026

Asia: Aloite puolustushankintojen sääntelystä KAA 4/2025

SaferGlobe on riippumaton suomalainen ajatushautomo, joka tuottaa tietoa ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi. SaferGlobe edistää asevalvontaan ja asekauppaan liittyvää asiantuntijuutta, tukee tietopohjaista julkista keskustelua asevalvonnasta sekä ylläpitää Suomen asevalvontaraporttia, joka kattaa Suomen aseviennit vuodesta 2002 alkaen. Lisäksi SaferGlobe edustaa Suomea asevientiin ja asevalvontaan liittyvässä kansainvälisessä yhteistyössä, erityisesti EU:n non-proliferaatiokonsortion puitteissa.

SaferGlobe ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Laki Särmään -kansalaisaloitteesta. SaferGlobe tukee aloitetta ja katsoo, että laaja-alaisen viranomaistiedon systemaattinen hyödyntäminen vahvistaa Suomen puolustushankintojen päätöksentekoa ja tukee siten Suomen turvallisuutta.

SaferGlobe katsoo, että aloitteessa ehdotettu ihmisoikeusperustainen harkinta puolustushankintoja koskevassa lainsäädännössä on tärkeä askel kohti tulevaisuuteen katsovaa, riskiperusteista, tehokasta, nopeaa ja yhdenvertaista lupahallintoa.

TAUSTA

Asekaupan- ja valvonnan nykytilanne

Kansainvälinen asekauppa on poikkeuksellisen voimakkaassa kasvussa, ja kehityksen arvioidaan jatkuvan vielä useiden vuosien ajan. Puolustusinvestoinnit ovat mittavia, ja niissä korostuu yhä selvemmin eurooppalainen ulottuvuus. Yhteiseurooppalaiset puolustushankkeet tuovat mukanaan myös eurooppalaisia ja kansainvälisiä käytäntöjä asevalvontaan, erityisesti yhteishankkeiden hallinnan kautta.

Muutos on merkittävä, sillä perinteisesti asevalvonta perustuu kansainvälisiin sopimuksiin, kuten Asekauppasopimukseen tai Euroopan unionin yhteiskantaan, jotka erottavat selkeästi aseviennin ja -tuonnin toisistaan. Näissä vientiä valvotaan kansainvälisten sopimusvelvoitteiden kautta, kun taas aseiden tuonti on katsottu valtion suvereniteettiin ja päätösvaltaan kuuluvaksi. Kansainvälinen asiantuntijuus on myös keskittynyt asevienteihin samasta syystä.

Puolustus- ja sotateknologian kehittyessä asevientien ja asetuontien suhde on monimutkaistunut, sillä isoimmat asetuonnit vaativat myös asevientejä, yhteiskehitystä ja yhdessä oppimista. Eurooppalaisittain asevalvonnassa puhutaankin yleisesti puolustushankkeista, mikä käytännössä tarkoittaa vanhojen asevalvontamekanismien täydentämistä luomalla uusia yhteisiä käytänteitä ja lupamenettelyjä. Tässä kehityksessä taustalle on jäämässä erottelu tuonteihin ja vienteihin samoin kuin erilaisiin tuotekategorioihin.

Asetuonnissa korostuu valtioiden rooli, mutta samalla kun tuonnin ja viennin raja hämärtyy, puolustus-

tarvikkeiden tuonnin lisensointi myös elinkeinonharjoittajille voi tulla tarpeen samoin kuin tilastointi elinkeinonharjoittajien puolustustuonneista. Nykyiset järjestyslakiin[1] perustuvat tuontikiellot ovat suppeita eivätkä heijasta aseiden kehitystä.

Asekaupan valvonta onkin murroksessa: sääntely ei ole kevenemässä, vaan monipuolistumassa. Uudenlaisen sääntelyn keskiössä ovat yritysvastuu puolustusteollisuudessa sekä alihankinta- ja toimitusketjuissa. Samalla vakavat ihmisoikeusloukkaukset ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rikkomukset huomioidaan entistä järjestelmällisemmin. Yritysvastuussa painottuvat tehostettu ihmisoikeushuolellisuus, humanitaarinen oikeus sekä ympäristövastuu. Yhä useammin ulko- ja ihmisoikeuspoliittinen arviointi ei ole erillinen eettinen lisä, vaan keskeinen osa kumppanien valintaa ja riskienhallintaa. Sen avulla voidaan tunnistaa poliittisesti haavoittuvia toimittajia, vähentää riskiä sitoutumisesta epävakaisiin tai pakotealttiisiin valtioihin sekä tunnistaa alihankintaketjuissa piileviä riippuvuuksia. Puolustushankkeissa pyritään niin puolustusteollisuuden kuin raaka-aineiden kapasiteetin kestävä ja vastuullinen kehittäminen.

Asekaupoista on tullut myös entistä poliittisempia. Niihin liittyvät päätökset ja käytännöt herättävät laajaa julkista kiinnostusta niin Suomessa kuin muissa Euroopan maissa ja Euroopan parlamentissa. Uutena ja kasvavana huolena onkin asekauppojen yleinen hyväksyttävyys, jota pyritään paikkaamaan mm. tiedonantovelvoitteilla.

Euroopassa käydään huomattavasti laajempaa ja monisäikeisempää parlamentaarista keskustelua hankinnoista kuin Suomessa. Varsinkin asekauppa Israelin kanssa on viime vuosina jakanut jäsenvaltioita ja aiheuttanut laajaa keskustelua. Slovenia keskeytti asekaupan Israelin kanssa heinäkuussa 2025.[2] Espanjan parlamentti hyväksyi asevientikiellon Israeliin lokakuussa 2025, ja tätä ennen Espanja perui merkittäviä, yhteensä satojen miljoonien eurojen arvoisia hankintoja.[3] Myös Belgiassa asekauppa on käytännössä estynyt, kun liittovaltio ei ole myöntänyt tarvittavia kuljetuslupia.[4]

Aloite tukee Suomen lainsäädännön kehittämistä

Aloitteen tavoitteena olevan ulko- ja turvallisuuspoliittisen harkinnan liittäminen puolustushankintoihin tukee Suomen puolustushankintajärjestelmän kehittämistä. Se vahvistaa hankintamekanismeja mahdollistamalla laajemman ja koordinoidumman viranomaisosaamisen hyödyntämisen ja pohjustaa entistä laajempaa yhteistyötä.

Puolustushankinnat ovat keskeinen osa valtion hankintatoimintaa ja valtion suvereniteetin ydinaluetta. Kansainvälistä oikeutta, joka suoraan ohjaisi aseiden hankintaa, on verraten vähän, ja valtiot määrittelevät pitkälti itse omat menettelynsä ja reunaehtonsa. Puolustushankintoihin liittyvät ihmisoikeusvaatimukset voivat olla kirjattu kapeasti yksittäisinä kategorioina lakiin (mm. ei pakkotyötä, ei korruptiota) vaikka tosiasiallisesti niihin voi liittyy laajempia ulko- ja turvallisuuspoliittisia arvioita.

Ruotsin valtiopäivien vuonna 2024 tekemän selvityksen mukaan vain kolmella kahdestatoista tarkastellusta eurooppalaisesta valtiosta ei ollut omaa asetuontia koskevaa sääntelyä. Nämä maat olivat

[1] Järjestyslaki 612/2003. https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2003/612
[2] Yurii Stasiuk, 'Slovenia Becomes First EU Country to Ban All Weapons Trade With Israel' (Politico.eu, 1 August 2025) <https://www.politico.eu/article/slovenia-bans-weapons-sales-israel-eu-palestine-gaza-humanitarian-crisis/>
[3] Aitor Hernández-Morales, 'Spain Imposes Permanent Weapons Embargo on Israel' 8 September 2025, (politico.eu) <https://www.politico.eu/article/spain-pm-sanchez-permanent-weapons-embargo-israel/>
[4] Vlaams Parlement. *Voorstel van resolutie over de huidige humanitarie situatie in Gaza, op de Westelijke Joornaanover en Oost-Jeruzalem en de Vlaamse maatregelen.* 462 (2024-2025)- Nr. 1. 25.08.2025

Suomi, Ruotsi ja Islanti, joista Islannilla ei ole omia puolustusvoimia.[5] Monissa maissa, kuten Saksassa ja Puolassa, asetuontia säädellään samassa lainsäädäntökehyksessä kuin asevientiä.[6] Sveitsissä sama prosessi kattaa sekä tuonnit, että viennit. Olemassa oleva sääntely antaa enemmän mahdollisuuksia valtioiden luoda omia toimintatapojaan ja kehittää lainsäädäntöään.

Aloite tukee Valtioneuvoston puolustusselonteon täytäntöönpanoa

Valtioneuvoston puolustusselonteko 2024 tukee aloitteen tavoitteita korostamalla lainsäädännön aktiivista kehittämistä muuttuneessa turvallisuusympäristössä, kokonaismaanpuolustuksen periaatetta sekä Suomen roolia kansainvälisen oikeuden ja sääntöpohjaisen järjestelmän puolustajana. Selonteossa painotetaan huoltovarmuutta, riippuvuusriskien hallintaa ja ennakoivaa päätöksentekoa, mikä antaa vahvan perustan puolustushankintojen laaja-alaisemmalle harkinnalle.

Aloite tukee erityisesti selonteon johdannon kohtaa 47, jonka mukaan materiaalihankintojen on tuettava myös Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Aloite konkretisoi tämän linjauksen käytännön tasolle. Lisäksi se tukee selonteon johdannon kohtia 110–113 ja 118, jotka käsittelevät riippuvuuksia ulkomaisista toimitusketjuista, strategisten toimittajien luotettavuutta sekä poliittisten riskien vaikutusta puolustusmateriaalin saatavuuteen.[7]

Aloitteen esittämä laaja harkinta lisää asehankintapäätösten yleistä hyväksyttävyyttä sekä prosessin läpinäkyvyyttä

Aloite tukee kansalaisten luottamusta siihen, että puolustusta rakennetaan Suomen arvojen mukaisesti. Puolustusselonteon kohdat 5 ja 6 korostavat, että maanpuolustustahto perustuu luottamukseen ja että puolustus nojaa yhteiskunnan laajaan tukeen. Puolustushankintojen laajempi ja läpinäkyvämpi viranomaisarviointi tukee tätä luottamusta ja lisää yleistä kykyä vastata haitalliseen hybridivaikuttamiseen.

Tällä hetkellä asehankintojen taustaharkinnan rajaaminen ensisijaisesti hintaan, huoltovarmuuteen ja suosituskykyyn rajaa Suomen mahdollisuuksia myös tukea haluamiaan tahoja tai olla tukematta niitä tahoja, joita se ei halua tukea. Hankintoja tulee tehdä yleisten kilpailusääntöjen mukaisesti, mikä käytännössä tarkoittaa tarvetta säätää lakeja niin, että harkinta on niissä näkyvää toimintaa.

Ulkopolitiikassa politiikan yhdenmukaisuuden puute voi tuoda merkittävää haittaa paitsi Suomen uskottavuudelle, myös Suomen kansainväliselle roolille ja Suomen maakuvalle. Dokumentointi sekä tiedonsaatavuus tukevat hybridivaikuttamisen vastaista kehitystä.

Suomalaista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa on suhteellisen paljon liittyen asevientivalvontaan. Vastaavanlaista tiedonvaihtoa ei ole liittyen tuonteihin, mikä tarkoittaa, ettei ole mahdollista myöskään varhaisessa vaiheessa käsitellä nousevia kysymyksiä esimerkiksi räjähdeaineiden vastuullisesta käytöstä suomalaisten yritysten tuotannossa Suomen erottua Ottawan miinakieltosopimuksessa, korruption-vastaisen toiminnasta Suomen puolustusvoimissa ja Puolustusministeriössä, ja Suomeen tuotujen aseiden ns. diversio-riskeistä ja siihen liittyvästä laittomaa asekauppaa ehkäiseviä toimenpiteitä.

[5] Suomella on laki julkisista puolustus-ja turvallisuushankinnoista (1531/2011), minkä vuoksi SaferGlobe pyrki selvittämään tutkimuskysymysten tarkemman muodon, siinä kuitenkin onnistumatta.
[6] Svenska Riksdagen. *Rapport from utredningstjänsten. Lagstifting Kring Vapenimport*. Dnr 2024:1284. 12.03.2024
[7] PuVM 5/2025 vp - VNS 9/2024 vp Puolustusvaliokunta. Valtioneuvoston puolustusselonteko. https://www.edilex.fi/mt/puvm20250005

Kansainvälisen sääntelyn yhdenmukaistaminen tulee vaatimaan merkittäviä muutoksia Suomen nykyisiin käytäntöihin

Varsinkin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus puolustusvalmiutta koskevien hankkeiden lupamenettelyn nopeuttamisesta (COM2025/821) muuttanee niin Suomen kuin koko Euroopan toimintatapoja liittyen asehankintaan. [8] Tämä harkinta tulee olemaan huomattavasti laajempaa kuin aloitteen esittämä suppea harkinta.

Asetuksen ensimmäisessä Parlamentin käsittelyssä Artikkeli 1:n 4. pykälä muunnettiin näin (parlamentin muutokset kursiivilla):

> Kansallinen lupamenettely varmistaa, että puolustusvalmiushankkeet *toteutetaan turvallisesti ja täysin asiaankuuluvien* ympäristö-, sosiaali-*, työ-* ja muiden turvallisuusvaatimusten mukaisesti *prosessin kaikissa vaiheissa*. Unionin ympäristölainsäädännössä vahvistetaan kansallisen lupamenettelyn sisällön yhteiset edellytykset, joilla varmistetaan korkeatasoinen ympäristönsuojelu... *Tämä lähestymistapa mahdollistaisi* Euroopan puolustusteollisuuden ja raaka-aineiden kapasiteetin kestävän *ja vastuullisen kehittämisen*... [9]

Pykälässä taas 10 taas muistutetaan, että ”Unionin oikeuden noudattaminen esimerkiksi veden, ilman, ekosysteemien, elinympäristöjen, arkeologisen, biologisen monimuotoisuuden ja lintujen suojelun sekä jätehuollon osalta on olennainen osa lupamenettelyä, myös puolustusalalla.”[10]

On todennäköistä, että EU:n puolustusvalmiushankkeita koskeva sääntely edellyttää jatkossa laajempaa kestävyyteen, vastuullisuuteen ja riskienhallintaan liittyvää arviointia kuin mitä Suomessa tällä hetkellä tehdään. Aloite tarjoaa Suomelle mahdollisuuden mukautua tähän kehitykseen ennakoivasti ja kansallisin ehdoin sen sijaan, että muutokset tehtäisiin myöhemmin ulkoisen sääntelypaineen alla.

Lainsäädännöllinen toteutus ja johtopäätökset

Aloitteen mukainen lainmuutos ei käsityksemme mukaan edellytä laajoja rakenteellisia uudistuksia. Muutos voidaan toteuttaa esimerkiksi kohdennetuilla muutoksilla lakiin julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista (1531/2011). Lain alkuun voitaisiin lisätä periaatelauseke, jonka mukaan puolustus- ja turvallisuushankintoja suunniteltaessa ja toteutettaessa on arvioitava hankinnan merkitys Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjausten sekä kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta.

Lisäksi lain 8 luvun 48 §:ään voitaisiin lisätä poissulkemisperuste, jonka mukaan tarjoaja voidaan sulkea pois, jos on perusteltu syy epäillä sen tai sen keskeisten alihankkijoiden syyllistyneen vakaviin tai järjestelmällisiin kansainvälisen oikeuden, humanitaarisen oikeuden tai ihmisoikeussopimusten loukkauksiin, ja jos poissulkeminen on välttämätöntä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjausten tai kansainvälisten velvoitteiden noudattamiseksi.

Ehdotettu harkinta ei muodosta automaattista estettä hankinnoille, vaan luo selkeän ja dokumentoidun harkintaperusteen. Säännös olisi yhteensopiva EU-oikeuden, mukaan lukien SEUT 346 artiklan, kanssa

[8] Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetus puolustusvalmiutta koskevien hankkeiden lupamenettelyn nopeuttamisesta eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=COM:2025:821:REV1
[9] European Parliament. Report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the acceleration of permit-granting for defence readiness projects. A10-0271/2025. 18.12.2025
[10] Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetus puolustusvalmiutta koskevien hankkeiden lupamenettelyn nopeuttamisesta eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=COM:2025:821:REV1

ja tukee puolustushankintojen erityisluonnetta. Dokumentointivelvoite vahvistaisi myös oikeusturvaa ja eduskunnan tiedonsaantia.

SaferGlobe katsoo, että aloitteen mukainen muutos tukee siirtymää kohti tulevaisuuteen katsovaa, riskiperustaista, tehokasta ja yhdenvertaista puolustushankintojen lupahallintoa sekä vahvistaa Suomen turvallisuutta ja kansainvälistä uskottavuutta. Suomen jääminen jälkeen eurooppalaisesta asevalvonnan ja puolustushankintojen sääntelyn kehityksestä, lisää strategisia riippuvuuksia ja heikentää päätöksenteon ennakoitavuutta pitkällä aikavälillä.